

PROJEKAT „PODRŠKA PROVOĐENJU DIREKTIVE O STANIŠTIMA I DIREKTIVE O PTICAMA U BOSNI I HERCEGOVINI“

THE PROJECT „SUPPORT TO IMPLEMENTATION OF THE BIRDS AND HABITATS DIRECTIVES IN BOSNIA AND HERZEGOVINA“

Dordžije Milanović^{1*}, Aleksander Golob²

¹ Univerzitet u Banjoj Luci, Šumarski fakultet, Stepe Stepanovića 75a, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina

² Savjetovanje na području zaštite prirode i šumarstva, Vrhovnikova 7, 1000 Ljubljana, Slovenija

* e-mail: djolebota@gmail.com

Izvod

Rad daje pregled osnovnih rezultata projekta "Podrška provođenju Direktive o staništima i Direktive o pticama u Bosni i Hercegovini", završenog početkom 2015. godine. Pored osnovnih ciljeva projekta i metodologije, detaljno se prikazuje preliminarni prijedlog mreže potencijalnih Natura 2000 područja u Bosni i Hercegovini sa površinama te prisutnim tipovima staništa i vrstama od značaja za Evropsku Uniju unutar svakog područja pojedinačno. Rad nudi pregled vrsta i stanišnih tipova sa Aneksa I i II Direktive o staništima te referentnu listu vrsta ptica sa Aneksa I Direktive o pticama, kao i prijedlog strogo zaštićenih vrsta na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: Natura 2000, Bosna i Hercegovina, Referentna lista, Direktiva o staništima, Direktiva o pticama

1. UVOD / INTRODUCTION

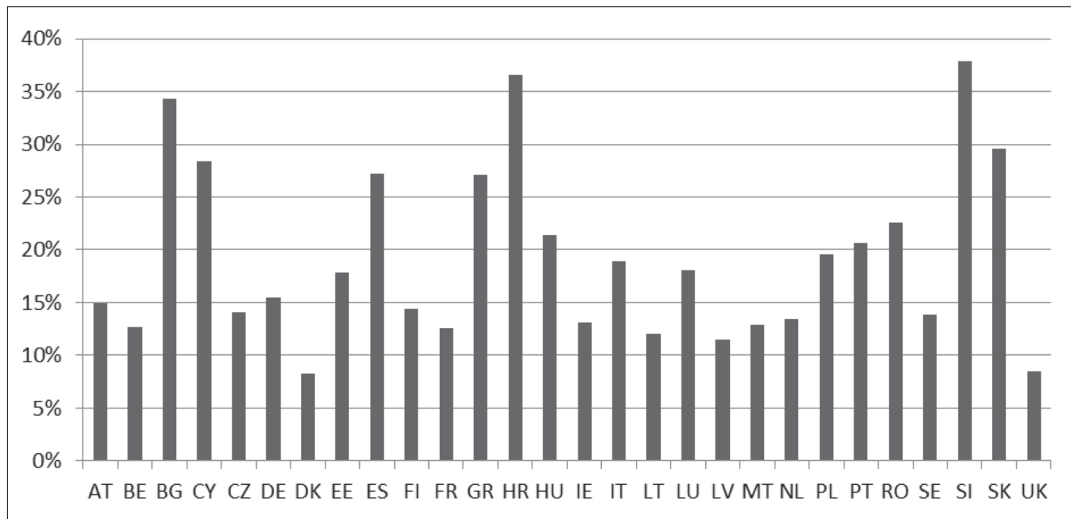
Natura 2000 predstavlja evropsku ekološku mrežu, koja ima za cilj da očuva ugrožene biljne i životinjske vrste te ugrožene stanišne tipove na području Evropske unije (EU). Ona je utemeljena na dva važna zakonska propisa EU: Direktivi o staništima (Council of the European Communities, 1992) i Direktivi o pticama (European Parliament, Council of the European Union, 2010), donesena sa ciljem da se doprinese osiguranju biodiverziteta kroz očuvanje prirodnih staništa divlje faune i flore (Golob, 2014). Na osnovu pomenutih direktiva se u okviru mreže definišu dva tipa Natura 2000 područja: Posebna zaštićena područja (SPA - Special Protection Areas) i Područja od značaja za EU (SCI - Sites of Community Importance). Prva proizilaze

iz Direktive o pticama i osnivaju se na osnovu prisutnih vrsta ptica sa Aneksa I direktive, dok se druga oslanjaju na Direktivu o staništima i uspostavljaju na osnovu evidentiranih stanišnih tipova sa Aneksa I i vrsta sa Aneksa II pomenute direktive. Prije osnivanja Područja od značaja za EU najprije dobijaju status pSCI (potential Sites of Community Importance), koja nakon duže procedure kroz biogeografske seminare postaju SCI područja, a konačno nakon potvrde Evropske komisije i zvaničnog uspostavljanja Posebna područja očuvanja (SAC - Special Areas of Conservation).

Kao što se može primijetiti, uspostavljanje evropske ekološke mreže Natura 2000 je složen proces, koji zahtijeva realizovanje više koraka,

kroz koje i Bosna i Hercegovina treba da prođe. Obzirom da teritorija BiH obuhvata tri biogeografska regiona (kontinentalni, alpski i mediteranski) (Stupar et al., 2012), to je neophodno da državni prijedlog mreže bude pozitivno ocijenjen na tri biogeografska seminara, nakon čega slijedi njeno zvanično priključenje Natura 2000 mreži Evropske unije. Udio svake države članice

u ekološkoj mreži nije srazmjerni površini teritorije, već zavisi od stepena očuvanosti biodiverziteta u pojedinim zemljama (Slika 1). Nakon pristupanja svaka država članica odgovorna je da u definisanim područjima vrši nadzor i održava povoljno stanje staništa i vrsta prema unaprijed utvrđenim zakonskim, administrativnim i ugovornim mjerama (Golob, 2014).

Slika 1. Udio područja Natura 2000 mreže na površini teritorija pojedinih država članica EU/ **Figure 1.** Proportion of Natura 2000 network surface within EU member states land area (izvor/source: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/barometer/index_en.htm)

Bosna i Hercegovina ispunila je nekoliko značajnih koraka realizacijom niza projekata sa ciljem uspostavljanja evropske ekološke mreže. Kao posljednja realizovana faza ovog procesa u periodu 01.10.2013–20.01.2015.

godine realizovan je projekat pod nazivom “Podrška provođenju Direktive o pticama i Direktive o staništima u Bosni i Hercegovini”, o čijim glavnim rezultatima izvještavamo u ovom saopštenju.

2. SADRŽAJ I CILJEVI PROJEKTA / CONTENT AND AIMS OF THE PROJECT

Da bi zemlje potencijalne članice Evropske unije, među kojima je i BiH, lakše sprovele reforme potrebne za članstvo, na raspolaganju su im određeni pretpristupni fondovi, takozvani IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance) programi. Ovi fondovi obezbjeđuju materijalnu podršku zemljama u razvoju, kako bi one približile svoje standarde standardima EU, uglavnom kroz jačanje administrativnih struktura i usklađivanje zakonskih regulativa na polju zaštite životne sredine (Golob, 2014). U okviru ovog programa realizovan je i pomenuti

projekat pod nazivom „Podrška za provođenje Direktive o pticama i Direktive o staništima u Bosni i Hercegovini“, finansiran od Vlade Kraljevine Švedske. Projekat je provodio konzorcijum Prospect C&S, EPTISA, ELLE i Latvijski fond za prirodu, pod nadzorom Delegacije Evropske unije u BiH.

Pod rukovođenjem Direktora projekta, Pascal Lardinois-a, sastavljen je projektni tim, koji je najprije predvodio John Smaranda, a kasnije Aleksander Golob. Kao glavni korisnici, članovi

nadzornog i upravnog odbora te glavni učesnici a priori su prepoznate nadležne vladine institucije iz oba entiteta i Brčko distrikta - relevantna Ministarstva (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS; Ministarstvo za prostorno planiranje, građevinarstvo i ekologiju RS; Ministarstvo okoliša i turizma FBiH; Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH; Odjel za prostorno planiranje i imovinsko-pravne poslove Vlade Brčko distrikta) i entitetski Fondovi za zaštitu životne sredine. Osim ovih organa projekta, oni su, uz ostale relevantne institucije kao što je Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa,

činili okosnicu tri radne grupe. Ova tijela (radna grupa za biološku raznolikost, radna grupa za zakonodavstvo, radna grupa za informacione tehnologije) sastajala su se odvojeno ili grupno više puta i rješavala pitanja specifična za pojedine ciljeve i zadatke, koje je projekat trebao realizovati. Projektni tim su, pored direktora i tim-lidera projekta, sačinjavali i međunarodni eksperti: Ivaylo Zafirov, Višnja Omerbegović, Špela Polak, Peter Skoberne, Tom Andries, Franc Ferlin i Darline Velghe te više lokalnih eksperata, od kojih su pored Indire Đugum, ekspertice za zakonodavstvo, eksperti za vrste i stanišne tipove prema svojim zaduženjima prikazani u Tabeli 1.

Tabela 1. Zaduženja eksperata po grupama organizama / **Table 1.** Expert responsibility per groups of organisms

No	Istraživač	Staništa	Biljke	Beskičmenjaci	Ribe	Vodozemci	Gmizavci	Sisari	Ptice
1	Đorđije Milanović	X	X						
2	Jugoslav Brujić	X	X						
3	Samir Đug	X	X						
4	Edina Muratović	X	X						
5	Lada Lukić-Bilela	X		X				X	
6	Adem Hamzić				X				
7	Senka Barudanović	X							
8	Suvad Lelo			X		X	X		
9	Dražen Kotrošan								X
10	Branislav Gašić								X

Osnovna struktura projekta pretpostavljala je da se, kroz nekoliko šire definisanih zadataka, ostvari glavni cilj - sljedeći korak u implementiranju Direktive o pticama i Direktive o staništima u Bosni i Hercegovini. Ti glavni zadaci ogledali su se u sljedećem:

1. da se pripremi prvi prijedlog mreže Natura 2000 područja u BiH, utemeljen na svim neophodnim naučnim podacima;
2. da se izrade planovi upravljanja za tri pilot područja, kao i smjernice za njihovu izradu za ostala potencijalna područja koja zahtijevaju izradu ovih dokumenata;
3. da se izvrši poređenje važećih zakonskih propisa u BiH sa EU legislativom te

da se izrade pravilnici/uredbe koje će omogućiti uspostavljanje mreže Natura 2000 u BiH;

4. da se izradi Natura 2000 informacijski sistem;
5. da se izradi komunikacijska strategija za podizanje svijesti o zaštiti prirode i mreži Natura 2000 među stanovništvom.

Svi rezultati prikazani su u završnom izvještaju (Golob et al., 2015a), a nekim njegovim dijelovima posvećeno je nekoliko stručnih članaka (Golob, 2014; Kotrošan, 2014; Milanović, 2014; Polak & Saleš, 2014; Zafirov, 2014) objavljenih u reviji "Fondeko svijet".

3. METODOLOGIJA IZRADE PROJEKTA / METHODOLOGY OF THE PROJECT WORK

Kako je svaki od zadataka zahtijevao angažman stručnjaka različitih profila, to je i metodologija rada bila različita. U ovom izvještaju ćemo detaljnije obrazložiti metodologiju rada vezanu za zadatke 1 i 2.

Metodika rada na formiranju mreže potencijalnih Natura 2000 područja u BiH započela je izborom stručnjaka i ekspertskim zaduženjima po grupama organizama. Svaki od eksperata je formirao ažuriranu referentnu listu vrsta i stanišnih tipova za koju je zadužen, u skladu sa verzijom Aneksa I i II Direktive o staništima iz 2006. godine (Council of the European Union, 2006), koja je nešto izmijenjena nakon pristupanja Hrvatske Evropskoj uniji (Council of the European Union, 2013). Takođe, referentne liste su dopunjene u skladu sa novim istraživanjima, koja su obuhvatila kako publikovane tako i nepublikovane autorske podatke. Kao osnova za formiranje prvog prijedloga potencijalne Natura 2000 mreže poslužili su dostupni areali vrsta i stanišnih tipova iz prethodnih projekata, tako da se zadovolje striktna pravila koja diktiraju Direktive. Ova pravila nalažu da se mrežom mora obuhvatiti minimum 60% areala u BiH za vrste i stanišne tipove od prioriteta za EU (sa mogućnošću odstupanja ako pokrivaju više od 5% državne teritorije), dok ostale vrste i stanišni tipovi moraju biti obuhvaćeni sa najmanje 20% areala (Council of the European Union, 2006). Osim ovog važnog uslova, potencijalnim prijedlogom mreže projekat je trebao potpuno ili djelimično obuhvatiti skoro sva zaštićena područja u BiH, a zatim i sva druga relevantna područja (RAMSAR, IBA, EMERALD, područja uz rijeku Savu), kao i znatan broj područja koja su u SR BiH za vrijeme bivše Jugoslavije bila predložena za zaštitu (GISPASS, 2015). Granice područja izrađene su sa velikom preciznošću, koju dozvoljava podloga vojno-topografskih karata razmjere 1:25 000.

Nakon formiranja mreže, za svako područje ispunjavan je tzv. SDF (Standard Data Form) obrazac pomoću specijalne, namjenski konstruisane, GIS aplikacije, koju je izradila grupa za informacione tehnologije. Naime, svako Natura

2000 područje u EU ima odgovarajući SDF obrazac kao svoju ličnu kartu, koji objedinjuje sve važne informacije o njemu, sa posebnim osvrtom na kvalitativne i kvantitativne ocjene za vrste i staništa od značaja za EU, koja su na tom području zastupljena.

Osnovna polja koja su popunjavana za svako potencijalno područje u Bosni i Hercegovini obuhvatala su sljedeće parametre: kod područja, ime područja, tip područja, entitet kome područje pripada, koordinate njegovog težišta, najveća dužina i površina područja. Kako je to uobičajeno u zemljama EU, svakom području dodjeljuje se devetocifreni kod, od kojih prva dva znaka predstavljaju kod države članice. Ostali znakovi u kodu predstavljaju cifre, koje su usaglašene na osnovu dogovora. Prva cifra označava entitet kome područje pripada (RS=7, FBiH=8, Brčko distrikt=9), druga cifra definiše tip područja (SPA=1, pSCI=2, SPA/pSCI=3), dok su ostale cifre dodjeljivane rastućim redoslijedom nakon abecednog sortiranja po entitetima/distriktu (Tabela 2). Kao što je već naglašeno u uvodu, osim navedenih tipova područja (SPA i pSCI), moguće je da se područje uspostavlja kako radi prisustva vrsta ptica tako i zbog prisustva drugih vrsta ili stanišnih tipova sa Aneksa 1 i 2 Direktive o staništima (SPA/pSCI), što je bio čest slučaj. Takođe, obzirom da se radi o GIS aplikaciji, koordinate težišta, dužina i površina područja dobijani su automatski nakon dodavanja prostornog (.shp) fajla za svako područje na aplikaciju.

Tabela 2. Način dodjeljivanja kodova pojedinim područjima u potencijalnoj Natura 2000 mreži / **Table 2.** The method of assigning of the codes to certain sites of potential Natura 2000 network

Entitet / Entity	Tip područja / Type of the site		
	SPA	pSCI	SPA/pSCI
Republika Srpska	BA71XXXXX	BA72XXXXX	BA73XXXXX
Federacija BiH	BA81XXXXX	BA82XXXXX	BA83XXXXX
Brčko distrikt	BA91XXXXX	BA92XXXXX	BA93XXXXX

U daljim koracima su za svako potencijalno područje unošeni podaci o vrstama i stanišnim tipovima od interesa za EU, koji su u njemu registrovani, u skladu sa strukturom SDF obrasca i uputstvom za njegovo popunjavanje. Za zastupljene stanišne tipove, pored koda i naziva staništa, zahtijevan je obavezan unos određenih kvalitativno preciznijih podataka za svako izdvojeno područje: površina pod određenim staništem na području (apsolutna i relativna u odnosu na površinu područja), kvalitet podataka o staništu na području (G-dobar, M-srednji, P-slab), reprezentativnost staništa na području (A-izvršna, G-dobra, S-značajna, D-nije zadovoljavajuća), relativna površina staništa u odnosu na površinu njegovog areala u cijeloj BiH (A-iznad 15%, B-između 2% i 15%, C-manje od 2%) i globalna ocjena stanja očuvanosti (A-odlično, B-dobro, C-slabo do prosječno). Usljed čestog nedostatka kvalitetnih podataka, unosi su vrlo često bazirani na ekspertskoj procjeni.

Svakoj vrsti registrovanoj na području je, pored koda i naziva, dodjeljivana grupa organizama kojoj pripada (A-vodozemci, B-ptice, I-beskičmenjaci, M-sisari, P-biljke, R-gmizavci), oznaka pouzdanog prisustva vrste na području (S-vrsta je prisutna na području, NP-vrsta je ranije registrovana, ali je sa datog područja nestala), procjena brojnosti populacije (u intervalu min-max), tip prisustva vrste na području (p-stalno prisutna na području, r-razmnožava se na području, c-vrlo skoncentrisana na području, w-migratorna vrsta na području), oznaka kategorije vrste (c-obična, r-rijetka, v-vrlo rijetka, p-prisutna, dd-nedostaju podaci), kvalitet podataka (G-dobar, M-srednji, P-slab, VP-vrlo slab), izolovanost populacije (A-nije izolovana; B-izolovana), globalna ocjena stanja očuvanosti

vrste na području (A-odlično, B-dobro, C- slabo do prosječno).

Metodika izbora pilot područja za izradu planova upravljanja objedinjavala je nekoliko osnovnih kriterija:

1. da je trenutno stanje područja takvo da zahtijeva izradu plana upravljanja, a da takvi planski dokumenti već ne postoje;
2. da po jedno odabrano područje pripada u cjelosti nekom od entiteta, a da jedno područje bude transentitetsko, kao dobar primjer brojnim takvim potencijalnim slučajevima u BiH;
3. da odabir područja bude takav da se njima obuhvati što je moguće više vrsta i staništa sa Aneksa I i II Direktive o staništima, kako bi planovi dali što širi spektar smjernica za izradu ovih dokumenata u preostalim područjima;
4. da područja pripadaju različitim biogeografskim regionima;
5. da su unutar područja obuhvaćeni reprezentativni stanišni tipovi, koji dobro reprezentuju biogeografski region kojem pripadaju te da su poznati na nacionalnom nivou.

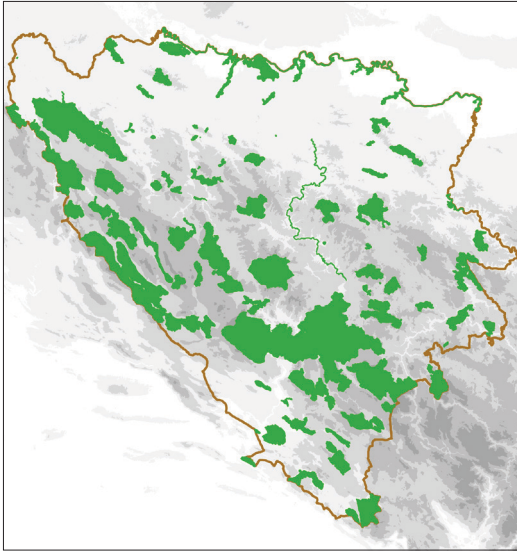
Osnovne podatke o ekološkim i demografskim prilikama na odabranim područjima obezbijedile su relevantne institucije (Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog naslijeđa) odnosno nevladine organizacije (Greenway iz Sarajeva i Arbor Magna iz Banje Luke), koje se bave ovom problematikom, dok je same prostorne planove na pomenutim bazama izradio projektni tim.

4. PRIKAZ OSNOVNIH REZULTATA / REVIEW OF GENERAL RESULTS OF THE PROJECT

4.1 Prijedlog mreže Natura2000 / Proposal of the Natura 2000 network

Na osnovu obrazložene metodologije, prvi prijedlog potencijalne mreže Natura 2000 područja u Bosni i Hercegovini obuhvatio je ukupno 122 područja (Slika 2). Od ukupnog broja, 20 područja podijeljeno je linijom razgraničenja, jer se nalazi na granicama entite-

ta ili entitet-Brčko distrikt. Taj zahtjev relevantnih Ministarstava prihvaćen je zbog mogućih problema upravljanja područjem u budućnosti. Od tog broja 17 područja se nalazi na granici između entiteta, po jedan, Tinja i Rašljanska rijeka, na granici RS-distrikt i FBiH-distrikt respektivno, dok je područje rijeke Save zastupljeno u sve tri teritorijalne jedinice u BiH (Prilog 1).

Slika 2. Prijedlog potencijalne mreže Natura 2000 područja u BiH (detaljnija karta sa kodovima područja data je u Elektronskom dodatku 1) / **Figure 2.** Proposal of potential network of Natura 2000 sites in B&H (more detailed map with site codes given in Electronic supplement 1)

Za sva područja popunjeni su odgovarajući SDF obrasci, te je kao rezultat nastala pregledna tabela sa svim vrstama i stanišnim tipovima, te ocjenom njihovog stanja očuvanosti, po svakom području pojedinačno (Elektronski dodatak 2).

Ukupna površina obuhvaćena prijedlogom Natura 2000 mreže iznosi 956 776,59 ha, što čini oko 20% ukupne teritorije BiH. Ovaj prvi prijedlog mreže ne treba i ne može se smatrati konačnim, dok se ne sprovedu detaljnija terenska istraživanja i analizom ne utvrdi u kojoj mjeri ovaj prijedlog zadovoljava definisane kriterijume, te koje nedostatke treba popraviti u budućnosti.

4.2 Referentne liste vrsta i staništa / Reference lists of species and habitat types

Kao očekivani rezultat projekta nastala je revidirana referentna lista, koja broji 189 vrsta sa Aneksa II Direktive o staništima te Aneksa I Direktive o pticama (Prilog 1, Tabela 3) i 70 stanišnih tipova sa Aneksa I Direktive o staništima (Prilog 2), koji su registrovani u Bosni i Hercegovini.

Tabela 3. Broj registrovanih vrsta po grupama u BiH / **Table 3.** Number of registered species per groups in B&H

Grupa organizama / Group of organisms	No	Prior
Biljke / Plants	22	2
Beskičmenjaci / Invertebrates	21	4
Ribe / Fish	28	-
Vodozemci / Amphibians	5	1
Gmizavci / Reptiles	6	-
Sisari / Mammals	18	2
Ptice / Birds	109	-

Napomena/Note. No - broj registrovanih vrsta u BiH; Prior - broj prioritetnih vrsta u BiH) / No - number of species present in B&H; Prior - number of priority species present in B&H

Sva staništa sa liste sa prikazanim osnovnim karakteristikama i reprezentativnim fotografijama, radi lakšeg budućeg prepoznavanja staništa na terenu, publikovana su u posebnoj priručniku (Milanović et al., 2015).

4.3 Ostali rezultati projekta / Other results of the project

Za izradu planova upravljanja odabrana su pilot područja, a planovi upravljanja u potpunosti su objavljeni u vidu posebne publikacije (Golob et al., 2015). U okviru ove publikacije obrađeni su i specifični zadaci projekta, kao što su prijedlog smjernica za izradu planova upravljanja na ostalim područjima te analiza isplativosti mjera za održanje povoljnog statusa očuvanja u okviru ovih područja. Indikativni planovi upravljanja završeni su za tri pilot područja:

1. Tišina – područje koje leži na granici dva entiteta RS/FBiH. Odabrano je kao najveća prirodna bara u sjevernoj Bosni te kao tipičan predstavnik kontinentalne biogeografske regije, sa dobro očuvanim močvarnim staništima, značajnih za veliki broj vrsta ptica. Za potrebe plana upravljanja analizu ekoloških karakteristika izradio je Republički zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i prirodnog nasljeđa. Ovdje je na svega 426 ha zastupljeno 6

stanišnih tipova, 1 biljna vrsta, 3 vrste riba, 3 vodozemca te 13 vrsta ptica sa aneksa EU Direktiva.

2. Vranica – najviša silikatna planina u BiH sa izuzetnom raznovrsnošću ekosistema i velikim prostranstvom različitih tipova šuma. Ova planina je vrlo značajna i po brojnim stenoendemičnim biljnim vrstama. Ekološke karakteristike je obradila nevladina organizacija "Greenway" iz Sarajeva. Na površini od 25 158 ha registrovana su: 22 stanišna tipa i 27 vrsta (6 sisara, 1 vrsta žabe, 4 beskičmenjaka, 1 biljna vrsta i 15 vrsta ptica).
3. Orjen-Bijela gora – predstavlja tipičnu visoku planinu oromediterana, sa izraženom karakterističnom zonacijom vegetacije. Područje predstavlja jedan od najznačajnijih endemnih centara u BiH. Specifičan položaj i širok dijapazon nadmorskih visina uslovio je izuzetnu heterogenost staništa: od toplih mediteranskih do hladnih subalpijskih. Jednim svojim dijelom područje obuhvata i dio najveće evropske ponornice Trebišnjice sa najvećom pritokom Sušicom, sa karakterističnom ihtiofaunom. Ekološke karakteristike za potrebe plana obradila je nevladina organizacija "Arbor Magna" iz Banje Luke. Na površini od 16 782 ha registrovano je i obrađeno 20 stanišnih tipova i 33 vrste (2 biljne vrste, 1 vrsta ribe, 7 sisara, 4 vrste gmizavaca, 8 beskičmenjaka i 11 vrsta ptica).

Kao važan zadatak projekta pripremljeni su prijedlozi sljedećih podzakonskih akata:

1. Prijedlog Uredbe o uspostavljanju ekološke mreže, sa listom područja te popunjenim SDF obrascima.
2. Prijedlog Pravilnika o ocjeni prihvatljivosti planova, programa i zahvata za ekološku mrežu.

3. Prijedlog Pravilnika/Uredbe o strogo zaštićenim divljim biljnim i životinjskim vrstama.

Svi pripremljeni podzakonski akti nadzirani su u okviru pravne radne grupe od strane predstavnika relevantnih Ministarstava. Ipak, njihovi prijedlozi imaju jedinstvene tekstove za oba entiteta, odnosno distrikt Brčko te, kao takvi, moraju biti naknadno dorađeni od strane relevantnih entitetskih institucija. Prijedlog Pravilnika/Uredbe o strogo zaštićenim divljim biljnim i životinjskim vrstama daje i prijedlog liste vrsta (Prilog 4), u okviru koga su obuhvaćene vrste sa Aneksa II i Aneksa IV Direktive o staništima, kao i prijedloge eksperata za dopunu ove liste vrstama koje, iz drugih razloga, trebaju biti strogo zaštićene na nacionalnom nivou.

Važan rezultat projekta predstavlja završen i uobličen Natura 2000 informacioni sistem na ESRI ArcGIS tehnologiji, koji koristi MS SQL Server baze podataka i web-GIS aplikaciju za obradu podataka, modeliranje, vizualizaciju i upravljanje. Zamišljeno je da informacioni sistem bude pohranjen u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MoFTER), a tokom prikupljanja i obrade podataka aplikacija je bila pohranjena na serveru u Zagrebu.

Rezultati radnog tima i eksperata za komunikaciju ogledaju se kroz završenu komunikacijsku strategiju Nature 2000, izradu internet sajta Nature 2000 u BiH (www.natura2000.ba), film o ekološkoj mreži (dostupan na www.youtube.com/watch?v=qA3u4hIkOHo), nekoliko realizovanih izložbi u Sarajevu i Banjoj Luci. Naročito važan i zahtjevan zadatak sastojao se u razvijanju i podizanju svijesti učenika osnovnih škola o značaju mreže Natura 2000 i zaštite prirode uopšte. Aktivno učešće u sprovedenim radionicama, na različite načine, uzeli su učenici više osnovnih škola iz Fojnice, Gornjeg Vakufa, Trebinja i Šamca.

Literatura / References

- Golob A., Skoberne P., Zafirov I., Ferlin F., Milanović Đ., Polak Š., Saleš A., Đugum I. (2015a): Pregled rezultata projekta "Podrška provođenju Direktive o pticama i Direktive o staništima u Bosni i Hercegovini" [Završni izvještaj], 740. strana.
- Council of the European Communities. (1992). Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora. *Official Journal of the European Communities* L206: 7–50.
- Council of the European Union. (2006). Council Directive 2006/105/EC of 20 November 2006 adapting Directives 73/239/EEC, 74/557/EEC and 2002/83/EC in the field of environment, by reason of the accession of Bulgaria and Romania. *Official Journal of the European Union* L363: 368–408.
- Council of the European Union. (2013). Council Directive 2013/17/EU of 13 May 2013 adapting certain directives in the field of environment, by reason of the accession of the Republic of Croatia. *Official Journal of the European Union* L158: 193–229.
- European Parliament, Council of the European Union. (2010). Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds. *Official Journal of the European Union* L20: 7–25.
- Golob A. (2014). Direktiva EU o staništima i projekat "Natura2000 u Bosni i Hercegovini." *Fondeko svijet* 38: 23–25.
- Golob A., Skoberne P., Milanović Đ., Drešković N., Đug S., Kovačević D., Radošević D., Todorović S., Brujić J., Stupar V., Gašić B., Stanivuković Z., Burlica Č., Pašić J., Petković D., Bokić M., Nikić D., Zafirov I., Velghe D., Ferlin F., Andries T. (2015). *Smjernice za pripremu Planova upravljanja za Natura 2000 područja u Bosni i Hercegovini sa indikativnim planovima upravljanja područjima Tišina, Orjen-Bijela gora i Vranica*. Prospect C&S, Brussels: 221 str.
- Kotrošan D. (2014). Sisari i Natura 2000 u BiH. *Fondeko svijet* 38: 31–33.
- Milanović Đ. (2014). Stanišni tipovi u BiH od značaja za EU. *Fondeko svijet* 38: 26–28.
- Milanović Đ., Brujić J., Đug S., Muratović E., Lukić-Bilela L. (2015). *Vodič kroz tipove staništa BiH prema Direktivi o staništima EU*. Prospect C&S, Brussels: 186 str.
- Polak Š., Saleš A. (2014). Komunikacija za Naturu. *Fondeko svijet* 38: 33–34.
- Stupar V., Brujić J., Milanović Đ. (2012). Natura 2000 in Bosnia and Herzegovina with emphasis on thermophilous deciduous oak forest habitats. U: *Proceedings of the International scientific conference "Forestry science and practice for the purpose of sustainable development of forestry - 20 years of the Faculty of Forestry in Banja Luka"*: 265–286. University of Banja Luka, Forestry Faculty, Banja Luka, BA.
- Zafirov I. (2014). Ptice ne poznaju državne granice. *Fondeko svijet* 38: 29–31.

Prilozi / Appendices

Prilog 1. Preliminarna lista potencijalnih Natura 2000 područja u Bosni i Hercegovini /
Appendix 1. List of potential Natura 2000 sites in Bosnia and Herzegovina

No	Naziv / Site name	Kod / Code	Površina / Area
1	Baba-Bjelasnica	BA7200001	10 102,17
2	Bardača-donji Vrbas	BA7300002	6 470,30
3	Bentbaša-Miljacka RS	BA7200003	942,30
4	Bentbaša-Miljacka FBiH	BA8200003	245,70
5	Bijambare	BA8200004	644,64
6	Bjelašnica-Igman-Visočica-Treskavica RS	BA7300005	21 448,26
7	Bjelašnica-Igman-Visočica-Treskavica FBiH	BA8300005	77 885,80
8	Borja pl.	BA7200006	5 107,07
9	Bregava-Radimlja RS	BA7200007	2 831,74
10	Bregava-Radimlja FBiH	BA8200007	4 239,66
11	Buna-Bunica	BA8200008	795,50
12	Cicelj	BA7200009	325,09
13	Cincar	BA8200010	3 710,81
14	Crepoljsko-Bukovik RS	BA7200011	4 040,61
15	Crepoljsko-Bukovik FBiH	BA8200011	4 123,95
16	Crvanj RS	BA7200012	16 986,23
17	Crvanj FBiH	BA8200012	2 602,95
18	Cvrcka	BA7200013	635,78
19	Čemernica	BA7200015	54,79
20	Dabar-Čapljansko polje	BA8200014	726,28
21	Dabarsko i Fatničko polje	BA7300016	2 999,02
22	Dimitor	BA7200017	2 419,79
23	Dinara i Kamešnica	BA8300018	40 422,09
24	Donja Drina	BA7200019	733,30
25	Donje Popovo polje	BA8200100	609,95
26	Drenovac-Ratiš	BA8200020	539,75
27	Drina-Vijogor-Lim	BA7200021	7 783,69
28	Duvanjsko polje	BA8300022	7 464,75
29	Gatačko polje	BA7300023	3 994,26
30	Glamočko polje	BA8300024	10 387,94
31	Gornji Studenci	BA8200096	6,00
32	Grabovica planina	BA8200025	5 279,88
33	Grmeč	BA8200026	78 802,06
34	Gromiželj-Prugnjača	BA7200027	134,52

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 1 / continuation of Appendix 1

No	Naziv / Site name	Kod / Code	Površina / Area
35	Haljinići	BA8100028	145,47
36	Han Kram-Visočnik	BA7200029	2 886,33
37	Hukavica pećina	BA8200030	20,79
38	Hutovo blato	BA8300031	11 384,80
39	Jadovnik-gornji Unac	BA8200032	8 049,26
40	Jahorina-Ravna planina RS	BA7300033	11 269,06
41	Jahorina-Ravna planina FBiH	BA8300033	5 635,25
42	Klekovača-Lom RS	BA7300034	8 939,80
43	Klekovača-Lom FBiH	BA8300034	5 631,83
44	Konjuh-Krivaja	BA8300035	16 778,16
45	Kozara	BA7300036	5 591,83
46	Kozičke strane	BA7200037	338,68
47	Kravnice-Trebižat	BA8200097	174,51
48	Krušnica-Una	BA8200038	345,08
49	Kupreško polje	BA8300039	4 147,73
50	Lebršnik	BA7200040	2 762,74
51	Lisina	BA7300041	1 506,74
52	Livanjsko polje	BA8300042	35 900,18
53	Lušci palanačko polje	BA8300044	1 933,03
54	Ljubačevo pećina	BA7200045	4,54
55	Ljubišnja-kanjon Tare	BA7200046	11 991,43
56	Maglić-Volujak-Zelengora	BA7300047	47 081,56
57	Majeвица RS	BA7200048	3 615,56
58	Majeвица FBiH	BA8200048	3 298,77
59	Mišarica	BA7200049	234,29
60	Modrac-gornja Spreča	BA8300050	2 884,81
61	Mostarsko blato	BA8300051	2 032,89
62	Motajica	BA7200052	13 106,73
63	Nevesinjsko polje	BA7300053	7 767,35
64	Nezdravica	BA8200099	18,30
65	Orjen-Bijela gora	BA7300054	16 774,26
66	Orlovača pećina	BA7200055	33,03
67	Osat	BA7200056	6 333,65
68	Pastirevo	BA7200057	6 082,03
69	Plivska jezera RS	BA7300058	23,31
70	Plivska jezera FBiH	BA8300058	316,23

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 1 / continuation of Appendix 1

No	Naziv / Site name	Kod / Code	Površina / Area
71	Plješevica	BA8300059	6 941,34
72	Podrašničko polje	BA7300060	2 203,35
73	poluostrvo Klek	BA8200061	1 942,34
74	Popovo polje-Vjetrenica RS	BA7300062	4 774,94
75	Popovo polje-Vjetrenica FBiH	BA8300062	3 372,74
76	Prača kanjon RS	BA7200063	1 646,53
77	Prača kanjon FBiH	BA8200063	1 337,55
78	Prenj-Čvrstica-Čabulja	BA8300064	97 097,63
79	Prosara	BA7200065	8 848,60
80	Raduša-Janj-Vukovsko polje RS	BA7300066	3 425,69
81	Raduša-Janj-Vukovsko polje FBiH	BA8300066	32 678,83
82	Rama-Baćina	BA8200067	5 740,03
83	Rastuša	BA7200068	17,42
84	Rašljanska rijeka FBiH	BA8200069	1 389,17
85	Rašljanska rijeka DB	BA9200069	3 310,18
86	Ravlići	BA8200098	13,90
87	Ribnjak Prnjavor	BA7300070	1 412,40
88	Ribnjak Saničani	BA7300071	1 881,00
89	rijeka Bosna	BA8300072	1 281,22
90	rijeka Sava RS	BA7300073	6 512,72
91	rijeka Sava FBiH	BA8300073	3 302,68
92	rijeka Sava DB	BA9300073	361,47
93	Romanija	BA7200074	5 389,15
94	Sijekovac-Donja Ukrina	BA7300075	3 520,17
95	Sozina	BA7200076	2 873,39
96	srednja Drina	BA7200077	12 494,93
97	srednji Vrbas-Ugar RS	BA7200078	3 134,33
98	srednji Vrbas-Ugar FBiH	BA8200078	2 459,56
99	Šator	BA8200079	16 471,84
100	Tajan	BA8200080	10 234,41
101	Tinja RS	BA7200043	397,98
102	Tinja DB	BA9200043	1 243,51
103	Tišina RS	BA7300081	379,68
104	Tišina FBiH	BA8300081	419,54
105	Trešnjik	BA7200082	376,40
106	Uilica-Grahovsko polje	BA8200083	7 530,89

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 1 / continuation of Appendix 1

No	Naziv / Site name	Kod / Code	Površina / Area
107	Una	BA8300084	34 805,31
108	Uzlomac	BA7200085	1 596,06
109	Uža	BA8200086	419,99
110	Varda	BA7200087	3 562,35
111	Velež RS	BA7200088	7 284,37
112	Velež FBiH	BA8200088	6 296,71
113	Veliki Stolac	BA7200089	3 076,23
114	Viduša	BA7200090	11 318,93
115	Vitorog-klisura Janja RS	BA7300091	10 530,58
116	Vitorog-klisura Janja FBiH	BA8300091	3 095,76
117	Vlašić RS	BA7300092	49,10
118	Vlašić FBiH	BA8300092	13 668,76
119	Vranica	BA8300093	29 415,69
120	Vrbas-Tijesno	BA7200094	511,07
121	Zlatar	BA8200095	2 623,36
122	Zvorničko jezero	BA7300096	1 568,18

Prilog 2. Referentna lista vrsta od značaja za EU u BiH sa brojem područja potencijalne Natura2000 mreže u kojima su vrste prisutne / **Appendix 2.** Reference list of species of Community importance in B&H with number of sites of potential Natura 2000 network where the species were recorded

Grupa /Group	Naučni naziv / Scientific name	Narodni naziv / Local name	Broj područja / Number of sites
Biljke	* <i>Campanula serrata</i>	Brdski zvončić	5
Biljke	* <i>Serratula lycopifolia</i>	Nerazgranjena pilica	1
Biljke	<i>Adenophora lilifolia</i>	Mirisna žljezdača	5
Biljke	<i>Aquilegia kitaibelii</i>	Kitajbelova kandlika	8
Biljke	<i>Arabis scopoliana</i>	Skopolijev repnjak	10
Biljke	<i>Asplenium adulterinum</i>	Neprava sleznica	2
Biljke	<i>Botrychium simplex</i>	Mjesečinac	1
Biljke	<i>Buxbaumia viridis</i>	Zeleni jabučak	1
Biljke	<i>Cerastium dinaricum</i>	Dinarski rožac	3
Biljke	<i>Cypripedium calceolus</i>	Gospina papučica	7
Biljke	<i>Dicranum viride</i>	Zeleni bičak	3
Biljke	<i>Echium russicum</i>	Zmijoglavka	2
Biljke	<i>Eleocharis carniolica</i>	Kranjska jezernica	3
Biljke	<i>Eryngium alpinum</i>	Planinski kotrljan	6

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 2 / continuation of Appendix 2

Grupa /Grup	Naučni naziv / Scientific name	Narodni naziv / Local name	Broj područja / Number of sites
Biljke	<i>Gladiolus palustris</i>	Močvarna gladiola	4
Biljke	<i>Hamatocaulis vernicosus</i>	Trnasti lakirak	3
Biljke	<i>Himantoglossum adriaticum</i>	Jadranska kozonoška	1
Biljke	<i>Liparis loeselii</i>	Cretnjača	2
Biljke	<i>Marsillea quadrifolia</i>	Četverolistna raznorotka	5
Biljke	<i>Pulsatilla vulgaris ssp. grandis</i>	Šunđed, velika sasa	5
Biljke	<i>Scilla litardierei</i>	Livadski procjepak	14
Biljke	<i>Tozzia carpathica</i>	Karpataska gušarka	7
Beskičmenjaci	* <i>Austropotamobius torrentium</i>	Potočni rak	12
Beskičmenjaci	* <i>Euplagia qudripunctaria</i>	Četverotačkasta kalimorfa	8
Beskičmenjaci	* <i>Osmoderma eremita</i>	Buba samotnjak	4
Beskičmenjaci	* <i>Rosalia alpina</i>	Alpska strižibuba	9
Beskičmenjaci	<i>Austropotamobius pallipes</i>	Bjelonogi rak	4
Beskičmenjaci	<i>Cerambyx cerdo</i>	Hrastova strižibuba	6
Beskičmenjaci	<i>Coenagrion ornatum</i>	SelisoVA plava prelja	1
Beskičmenjaci	<i>Congerina kusceri</i>	Kuščerova kongeria	5
Beskičmenjaci	<i>Eriogaster catax</i>	Vunasti leptir	1
Beskičmenjaci	<i>Euphydryas aurinia</i>	Mali močvarni šarenjak	15
Beskičmenjaci	<i>Graphoderus bilineatus</i>	Ronilac sa dvije linije	1
Beskičmenjaci	<i>Leptidea morsei</i>	Fentonov veliki šumski bijelac	3
Beskičmenjaci	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	Velika tresetna prelja	1
Beskičmenjaci	<i>Lindenia tetraphylla</i>	Sabljastorepi vilin konjic	2
Beskičmenjaci	<i>Lucanus cervus</i>	Jelenak	19
Beskičmenjaci	<i>Lycaena dispar</i>	Veliki bakrenac	12
Beskičmenjaci	<i>Morimus funereus</i>	Bukova strižibuba	14
Beskičmenjaci	<i>Nymphalis vaualbum</i>	Lisičica bijelih mrlja	4
Beskičmenjaci	<i>Proterebia afra dalmata</i>	Dalmatinska proterebija	1
Beskičmenjaci	<i>Unio crasus</i>	Obična riječna dagnja	4
Beskičmenjaci	<i>Vertigo angustior</i>	Uskousti pršljenasti pužić	1
Ribe	<i>Alosa falax</i>	Zlatva, lojka, čepa, kubla	4
Ribe	<i>Alosa immaculata</i>	Dunavska zlatva	11
Ribe	<i>Aspius aspius</i>	Bolen, bucov, albaluk	27
Ribe	<i>Aulopyge huegelii</i>	Oštrulj, uklija	4
Ribe	<i>Barbus plebejus</i>	Mren, grba	1
Ribe	<i>Chondrostoma knerii</i>	Podustva, dalmatinski škobalj	6

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 2 / continuation of Appendix 2

Grupa /Group	Naučni naziv / Scientific name	Narodni naziv / Local name	Broj područja / Number of sites
Ribe	<i>Chondrostoma phoxinus</i>	Podbila, piurica	6
Ribe	<i>Cobitis elongata</i>	Veliki vijun, vijunica	38
Ribe	<i>Cottus gobio</i>	Peš, glavoč, keljavac, žaba-riba	66
Ribe	<i>Eudontomyzon mariae</i>	Ukrajinska paklara	10
Ribe	<i>Eudontomyzon vladykovi</i>	Danfordova paklara	41
Ribe	<i>Gymnocephalus baloni</i>	Dunavski balavac, grbasti okun	26
Ribe	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	Prugasti balavac, smrkež	25
Ribe	<i>Hucho hucho</i>	Mladica, losos dunavski, sulec	30
Ribe	<i>Knipowitschia croatica</i>	Vrgorački glavočić	2
Ribe	<i>Knipowitschia panizzae</i>	Glavočić vodenjak	1
Ribe	<i>Lampetra zanandreaei</i>	Primorska paklara	2
Ribe	<i>Misgurnus fossilis</i>	Čikov, legbaba, piškor	20
Ribe	<i>Pelecus cultratus</i>	Sabljarka, britvaš, kosač, nož,	10
Ribe	<i>Petromyzon marinus</i>	Morska paklara/zmijuljica	1
Ribe	<i>Pomatoschistus canestrinii</i>	Glavočić crnotrus	4
Ribe	<i>Rhodeus amaurus</i>	Gavčica, plojka, platica	31
Ribe	<i>Salmo marmoratus</i>	Glavatica, neretvanska glavatica	11
Ribe	<i>Salmothymus obtusirostris</i>	Mekousna pastrmka, meka	12
Ribe	<i>Squalius microlepis</i>	Makal	2
Ribe	<i>Squalius svallize</i>	Strugač, sval	16
Ribe	<i>Umbra krameri</i>	Crnka, rapa, umbra, mrguda	14
Ribe	<i>Zingel streber</i>	Mali vretenac, baba, čep	25
Vodozemci	* <i>Proteus anguinus</i>	Čovječija ribica	7
Vodozemci	<i>Bombina bombina</i>	Crveni mukač	2
Vodozemci	<i>Bombina variegata</i>	Žuti mukač	37
Vodozemci	<i>Triturus carnifex</i>	Veliki vodenjak	1
Vodozemci	<i>Triturus dobrogicus</i>	Podunavski vodenjak	2
Gmizavci	<i>Dinarolacerta mosorensis</i>	Mosorksa gušterica	3
Gmizavci	<i>Elaphe quatuorlineata</i>	Četveroprugasti smuk	7
Gmizavci	<i>Emys orbicularis</i>	Barska kornjača	11
Gmizavci	<i>Testudo hermanni</i>	Kopnena kornjača	15
Gmizavci	<i>Vipera ursinii</i>	Ursinijeva ljutica	8
Gmizavci	<i>Zamenis situla</i>	Crvrenkrpica	5
Sisari	* <i>Canis lupus</i>	Vuk	53
Sisari	* <i>Ursus arctos</i>	Mrki medvjed	51

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 2 / continuation of Appendix 2

Grupa /Grup	Naučni naziv / Scientific name	Narodni naziv / Local name	Broj područja / Number of sites
Sisari	<i>Castor fiber</i>	Dabar	8
Sisari	<i>Dinarmys bogdanovi</i>	Dinarski voluhar	18
Sisari	<i>Lutra lutra</i>	Vidra	26
Sisari	<i>Lynx lynx</i>	Ris	17
Sisari	<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>	Balkanska divokoza	12
Sisari	<i>Barbastella barbastellus</i>	Širokouhi mračnjak	12
Sisari	<i>Miniopterus schreibersi</i>	Dugokrili pršnjak	46
Sisari	<i>Myotis bechsteinii</i>	Velikouhi šišmiš	6
Sisari	<i>Myotis blythii</i>	Oštrouhi šišmiš	32
Sisari	<i>Myotis capaccinii</i>	Dugonogi šišmiš	13
Sisari	<i>Myotis emarginatus</i>	Riđi šišmiš	16
Sisari	<i>Myotis myotis</i>	Veliki šišmiš	47
Sisari	<i>Rhinolophus blasii</i>	Sredozemni potkovnjak	5
Sisari	<i>Rhinolophus euryale</i>	Južni potkovnjak	34
Sisari	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Veliki potkovnjak	61
Sisari	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Mali potkovnjak	54
Ptice	<i>Accipiter brevipes</i>	Kratkoprsti kobac	1
Ptice	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	Crnoprugasti trstenjak	2
Ptice	<i>Acrocephalus paludicola</i>	Trstenjak ševar	4
Ptice	<i>Aegolius funereus</i>	Planinski ćuk	15
Ptice	<i>Aegypius monachus</i>	Crni lešinar, sup starješina	2
Ptice	<i>Alcedo atthis</i>	Vodomar	19
Ptice	<i>Alectoris graeca</i>	Jarebica kamenjarka	11
Ptice	<i>Anthus campestris</i>	Primorska trepteljka	13
Ptice	<i>Aquila chrysaetos</i>	Suri orao	31
Ptice	<i>Aquila clanga</i>	Orao klokotaš	1
Ptice	<i>Aquila heliaca</i>	Orao krstaš	1
Ptice	<i>Aquila pomarina</i>	Orao kliktaš, orao kliktavac	10
Ptice	<i>Ardea purpurea</i>	Čaplja danguba, riđa čaplja	13
Ptice	<i>Ardeola ralloides</i>	Žuta čaplja	11
Ptice	<i>Asio flammeus</i>	Močvarna sova, sova močvarica	3
Ptice	<i>Aythya nyroca</i>	Patka njorka	18
Ptice	<i>Bonasa bonasia</i>	Lještarka	21
Ptice	<i>Botaurus stellaris</i>	Bukavac	9
Ptice	<i>Branta rufficollis</i>	Crvenovrata guska	1

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 2 / continuation of Appendix 2

Grupa /Group	Naučni naziv / Scientific name	Narodni naziv / Local name	Broj područja / Number of sites
Ptice	<i>Bubo bubo</i>	Velika ušara, buljina	22
Ptice	<i>Burhinus oedicnemus</i>	Čukavica, noćni potrk	1
Ptice	<i>Buteo rufinus</i>	Riđi škanjac, riđi mišar	10
Ptice	<i>Calandrella brachydactyla</i>	Kratkoprsta ševa	3
Ptice	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Leganj, mračnjak	13
Ptice	<i>Charadrius alexandrinus</i>	Morski kulik, mali blatarić	1
Ptice	<i>Charadrius morinellus</i>	Šareni kulik, planinski zujavac	3
Ptice	<i>Chlidonias hybridus</i>	Bjelobrađa čigra	11
Ptice	<i>Chlidonias niger</i>	Crna čigra	11
Ptice	<i>Ciconia ciconia</i>	Bijela roda	18
Ptice	<i>Ciconia nigra</i>	Crna roda	12
Ptice	<i>Circaetus gallicus</i>	Zmijar	29
Ptice	<i>Circus aeruginosus</i>	Eja močvarica	20
Ptice	<i>Circus cyaneus</i>	Eja strnjarica, poljska eja	13
Ptice	<i>Circus macrouorus</i>	Stepska eja	5
Ptice	<i>Circus pygargus</i>	Eja livadarka	18
Ptice	<i>Coracias garrulus</i>	Zlatovrana	6
Ptice	<i>Crex crex</i>	Kosac, prdavac	15
Ptice	<i>Cygnus cygnus</i>	Crvenokljuni labud	4
Ptice	<i>Dendrocopos leucotos</i>	Planinski djetlić	17
Ptice	<i>Dendrocopos medius</i>	Srednji detlić	14
Ptice	<i>Dendrocopos syriacus</i>	Seoski djetlić	2
Ptice	<i>Dryocopus martius</i>	Crna žuna	25
Ptice	<i>Egretta alba</i>	Velika bijela čaplja	16
Ptice	<i>Egretta garzetta</i>	Mala bijela čaplja	16
Ptice	<i>Emberiza hortulana</i>	Vrtana strnadica	13
Ptice	<i>Falco biarmicus</i>	Krški sokol, krški soko	3
Ptice	<i>Falco cherug</i>	Stepski sokol, stepski soko	1
Ptice	<i>Falco columbarius</i>	Mali sokol, mali soko	9
Ptice	<i>Falco naumanni</i>	Bjelonokta vjetruša	4
Ptice	<i>Falco peregrinus</i>	Sivi sokol, sivi soko	21
Ptice	<i>Falco vespertinus</i>	Crvenonoga vjetruša	15
Ptice	<i>Ficedula albicollis</i>	Bjelovrata muharica	7
Ptice	<i>Ficedula parva</i>	Mala muharica	3
Ptice	<i>Gallinago media</i>	Šljuka livadarka	5

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 2 / continuation of Appendix 2

Grupa /Grup	Naučni naziv / Scientific name	Narodni naziv / Local name	Broj područja / Number of sites
Ptice	<i>Gavia arctica</i>	Crnogri plijenor	8
Ptice	<i>Gavia immer</i>	Veliki plijenor	1
Ptice	<i>Gavia stellata</i>	Crvenogri plijenor	6
Ptice	<i>Gelochelidon nilotica</i>	Debelokljuna čigra	1
Ptice	<i>Glareola pratincola</i>	Riđokrili zijavac	4
Ptice	<i>Glaucidium passerinum</i>	Mali ćuk	7
Ptice	<i>Grus grus</i>	Sivi ždral	15
Ptice	<i>Gypaetus barbatus</i>	Bradal, kostoberina	3
Ptice	<i>Gyps fulvus</i>	Bjeloglavi sup	15
Ptice	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Orao bjelorepan, štekavac	12
Ptice	<i>Hieraaetus fasciatus</i>	Prugasti orao	2
Ptice	<i>Hieraaetus pennatus</i>	Patuljasti orao	8
Ptice	<i>Himantopus himantopus</i>	Vlastelica	7
Ptice	<i>Hippolais olivetorum</i>	Voljić maslinar	2
Ptice	<i>Ixobrychus minutus</i>	Čapljica voljak, čapljica	14
Ptice	<i>Lanius collurio</i>	Rusi svračak	39
Ptice	<i>Lanius minor</i>	Sivi svračak	20
Ptice	<i>Larus melanocephalus</i>	Crnoglavi galeb	2
Ptice	<i>Larus minutus</i>	Mali galeb	6
Ptice	<i>Limosa lapponica</i>	Riđa muljača	2
Ptice	<i>Lullula arborea</i>	Šumska ševa, ševa krunica	28
Ptice	<i>Luscinia svecica</i>	Modrovoljka	2
Ptice	<i>Melanocorypha calandra</i>	Velika ševa	2
Ptice	<i>Mergellus albellus</i>	Mali ronac, bijeli ronac	3
Ptice	<i>Milvus migrans</i>	Mrka lunja, crna lunja	6
Ptice	<i>Milvus milvus</i>	Riđa, lunja, crvena lunja	3
Ptice	<i>Neophron percnopterus</i>	Bijela kanja, crkavica	8
Ptice	<i>Numenius tenuirostris</i>	Tankokljuni podzviždač	1
Ptice	<i>Nycticorax nycticorax</i>	Gak	13
Ptice	<i>Otis tarda</i>	Velika droplja	1
Ptice	<i>Oxyura leucocephala</i>	Bjeloglava patka, čakora	1
Ptice	<i>Pandion haliaetus</i>	Orao ribar, bukoč	8
Ptice	<i>Pelecanus crispus</i>	Kudravi nesit, kudravi pelican	2
Ptice	<i>Pernis apivorus</i>	Osičar, škanjac osaš	13
Ptice	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Mali vranac, mali kormoran	6

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 2 / continuation of Appendix 2

Grupa /Group	Naučni naziv / Scientific name	Narodni naziv / Local name	Broj područja / Number of sites
Ptice	<i>Philomachus pugnax</i>	Pršljivac, prudnik ubojica	11
Ptice	<i>Picoides tridactylus</i>	Troprsti djetlić	14
Ptice	<i>Picus canus</i>	Siva žuna	17
Ptice	<i>Platalea leucorodia</i>	Žličarka, čaplja kašikara	15
Ptice	<i>Plegadis falcinellus</i>	Ražanj, blistavi Ibis	8
Ptice	<i>Pluvialis apricaria</i>	Troprsti zlatar, žuta vivka	5
Ptice	<i>Podiceps auritus</i>	Ušati gnjurac	3
Ptice	<i>Porzana parva</i>	Siva štijoka	6
Ptice	<i>Porzana porzana</i>	Riča štijoka	4
Ptice	<i>Porzana pusilla</i>	Mala štijoka	2
Ptice	<i>Recurvirostra avocetta</i>	Modronoga sabljarka	3
Ptice	<i>Sterna albifrons</i>	Mala čigra	2
Ptice	<i>Sterna caspia</i>	Velika čigra	4
Ptice	<i>Sterna hirundo</i>	Obična, čigra	9
Ptice	<i>Strix uralensis</i>	Dugorepa sova	17
Ptice	<i>Sylvia nisoria</i>	Pjegava grmuša	5
Ptice	<i>Tadorna feruginea</i>	Zlatokrila utva	1
Ptice	<i>Tetrao tetrix tetrix</i>	Mali tetrijeb, tetrijeb ruževac	1
Ptice	<i>Tetrao urogallus</i>	Veliki tetrijeb, tetrijeb gluhan	21
Ptice	<i>Tringa glareola</i>	Prutka migavica	14

Prilog 3. Referentna lista stanišnih tipova u BiH / **Appendix 3.** Reference list of habitat types in B&H

Kod / Code	Naziv staništa / Name of habitat type	No	%
1110	Plitka pjeskovita morska dna uvijek prekrivena vodom	1	100
1160	Veliki plitki zalivi i zatoni	1	100
1240	Stjenovite i kamenite mediteranske obale sa endemičnim vrstama roda <i>Limonium</i>	1	100
3130	Oligotrofne do mezotrofne stajačice savegetacijom <i>Lithorelletea uniflorae</i> i/ili <i>Isoeto-Nanojuncetea</i>	7	42.24
3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode sa bentoskom vegetacijom <i>Chara</i> sp.	4	1.32
3150	Prirodna eutroficna jezera sa vegetacijom tipa <i>Magnopotamion</i> ili <i>Hydrocharition</i>	11	36.14
*3170	Mediteranske povremene lokve	3	>100
*3180	Povremena kraška jezera	17	>100
3220	Alpijske rijeke i zeljasta vegetacija duž njihovih obala	3	>100
3240	Obale alpijskih rijeka obrasle zajednicama sive vrbe (<i>Salix eleagnos</i>)	26	>100

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 3 / continuation of Appendix 3

Kod / Code	Naziv staništa / Name of habitat type	No	%
3260	Vodotoci od ravnica do montanog pojasa sa vegetacijom <i>Ranunculion fluitantis</i> i <i>Callitricho-Batrachion</i>	9	6.85
3270	Rijeke s muljevitim obalama obraslih vegetacijom sveza <i>Chenopodion rubri</i> i <i>Bidention</i>	16	74
32A0	Sedrene kaskade na kraškim rijekama u Dinaridima	2	-
4030	Evropske suve vrištine	24	67.54
4060	Planinske i borealne vrištine	20	>100
*4070	Šibljaci sa <i>Pinus mugo</i> i <i>Rhododendron hirsutum</i>	15	>100
4080	Subarktčki niski šibljaci žbunastih vrba	10	>100
4090	Endemične oromediteranske vrištine sa trnovitim žbunovima	1	-
5130	Šibljaci kleke na vrištinama ili kraškim livadama	22	36.80
5210	Makije sa <i>Juniperus oxycedrus</i> i <i>J. phoenicea</i>	9	34.06
*6110	Rupikolni krečnjački ili bazofilni travnjaci sveze <i>Alyso-Sedion albi</i>	4	0.12
6150	Silikatni alpijski i borealni travnjaci	2	>100
6170	Alpijski i subalpijski travnjaci na krečnjaku	25	64.64
6210	Poluprirodni suvi travnjaci i šibljaci na krečnjaku (<i>Festuco-Brometalia</i>) (* značajna staništa orhideja)	8	0.43
*6220	Pseudostepe sa travama i jednogodišnjim biljkama (<i>Thero-Brachypodietea</i>)	3	>100
*6230	Travnjaci tvrdače (<i>Nardus stricta</i>) bogati vrstama	21	32.46
62A0	Istočno-submediteranski suvi travnjaci (<i>Scorzoneretalia villosae</i>)	34	>100
62D0	Oromezijski acidofilni travnjaci	1	-
6410	Srednjeevropske livade beskoljenke (<i>Molinion caeruleae</i>)	10	>100
6420	Mediteranski visoki vlažni travnjaci (<i>Molinio-Holoschoenion</i>)	2	>100
6430	Hidrofilne rubne zajednice visokih zeleni od montanog do alpijskog nivoa	45	>100
6450	Borealne aluvijalne livade	12	>100
6510	Nizijske košanice	74	>100
6520	Brdske košanice	18	>100
6540	Submediteranski travnjaci <i>Molinio-Hordeion secalini</i>	9	100
*7110	Aktivni uzdignuti treseti	2	0.08
7120	Degradirana izdignuta tresetišta koja uvijek imaju sposobnost prirodne regeneracije	1	42.43
7140	Prelazne tresave	2	>100
*7220	Okamenjeni izvori sa sedrenim formacijama	3	5.31
7230	Alkalna tresetišta	11	19.02
8110	Silikatni sipari od montanog do snježnog nivoa	1	>100
8120	Hladni krečnjački sipari (<i>Thlaspietalia rotundifolii</i>)	3	100
8140	Istočnomediteranski sipari (<i>Drypidetalia spinosae</i>)	21	97.92

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 3 / continuation of Appendix 3

Kod / Code	Naziv staništa / Name of habitat type	No	%
*8160	Medio-evropski krečnjački sipari u brdskoj i planinskoj zoni	19	>100
8210	Krečnjačke stijene sa hazmofitskom vegetacijom	76	78.10
8220	Silikatni stjenoviti nagibi sa hazmofitskom vegetacijom	6	>100
8230	Silikatne stijene sa pionirskom vegetacijom <i>Sedo-Schleranthion</i> ili <i>Sedo albi-Veronicion dillenii</i>	1	>100
*8240	Škrape i krečnjački bankovi	12	>100
8310	Špilje i jame zatvorene za javnost	51	>100
9110	Acidofilne bukove šume	16	15.46
9120	Poluzimzelene acidofilne šume sa božikovinom	3	>100
9140	Srednjoevropske subalpinske bukove šume sa <i>Acer</i> i <i>Rumex ariifolius</i>	15	-
9160	Subatlanske i srednjoevropske hrastove i hrastovo-grabove šume sveze <i>Carpinion betuli</i>	9	1.77
*9180	Šume plemenitih lišćara (<i>Tilio-Acerion</i>) na strmim padinama, siparima i jarugama	25	28.05
*91D0	Tresetne šume	3	>100
*91E0	Šume mekih lišćara na fluvisolima	54	>100
91F0	Nizijske šume tvrdih lišćara	20	4.45
91G0	Panonski hrastici kitnjaka sa grabom	1	100
*91H0	Panonski hrastici medunca	5	57.24
91K0	Ilirske bukove šume sveze (<i>Aremonio-Fagion</i>)	71	26.12
91L0	Ilirske hrastovo-grabove šume (<i>Erythronio-Carpinion</i>)	18	6.56
91M0	Panonsko-balkanske termofilne dubrave	19	31.27
91R0	Dinarske šume bijelog bora na dolomitu	10	>100
9250	Šume makedonskog cera	9	19.99
9260	Šume pitomog kestena	5	17.94
9340	Šume česvine	4	39.10
9410	Acidofilne šume smrče brdskog do planinskog pojasa (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)	33	28.93
*9530	Submediteranske šume crnog bora	15	93.31
*9580	Mediteranska klekovina tise (<i>Taxus baccata</i>)	1	-
95A0	Subalpske oro-mediteranske šume endemičnih balkanskih borova	4	76.56

Napomena/Note. No - broj područja u prijedlogu mreže u kojima je stanišni tip registrovan; % - procenat pokrivenosti stanišnog tipa prijedlogom mreže / No - number of proposed Natura 2000 sites where the habitat type was recorded; % - coverage of the types within potential Natura 2000 network

Prilog 4. Prijedlog liste strogo zaštićenih divljih vrsta u BiH sa pregledom vrsta sa aneksa II i IV Direktive o staništima / **Appendix 4.** Proposal of the list of strictly protected species in B&H with an overview of species from Annexes II and IV of the Habitats Directive

Takson / Taxon	Narodni naziv / Local name	II	IV
Beskičmenjaci / Invertebrates			
<i>Nymphalis vaualbum</i> Denis et Schiffermüller	Lisičica bijelih mrlja	x	x
<i>Eriogaster catax</i> Linnaeus	Vunasti leptir	x	x
<i>Leptidea morsei</i> Fenton	Fentonov šumski bijelac	x	x
<i>Lycaena dispar</i> Haworth	Veliki bakrenac	x	x
<i>Cerambyx cerdo</i> Linnaeus	Hrastova strižibuba	x	x
* <i>Osmoderma eremita</i> Scopoli	Buba oklopnik	x	x
* <i>Rosalia alpina</i> Linnaeus	Alpska strižibuba	x	x
<i>Graphoderus bilineatus</i> De Geer	Ronilac sa dvije linije	x	x
<i>Leucorrhinia pectoralis</i> Charpentier	Velika tresetna prelja	x	x
<i>Unio crassus</i> Philippson	Obična riječna dagnja	x	x
<i>Apatura metis</i> Freyer	Panonska preljevalica		x
<i>Bolbelasmus unicornis</i> Schrank			x
<i>Euphydryas maturna</i> Linnaeus	Mali majski šarenjak	x	x
<i>Lindenia tetraphylla</i> Vander Linden	Sabljestorepi vilin konjic	x	x
<i>Congerius kusceri</i> Bole	Špiljska kongerija	x	x
<i>Parnassius apollo</i> Linnaeus	Apolon		x
<i>Pinna nobilis</i> Linnaeus	Periska		x
<i>Parnassius mnemosyne</i> Linnaeus	Crni apolon		x
<i>Zerynthia polyxena</i> Denis et Schiffermüller	Uskršnji leptir		x
Vodozemci / Amphibians			
<i>Triturus carnifex</i> Laurenti	Veliki vodenjak	x	x
<i>Bombina bombina</i> Linnaeus	Crveni mukač	x	x
<i>Bombina variegata</i> Linnaeus	Žuti mukač	x	x
* <i>Proteus anguinus</i> Laurenti	Čovječa ribica	x	x
<i>Salamandra atra prenjensis</i> Mikšić	Prenjski crni daždevnjak		x
<i>Ichthyosaura alpestris reiseri</i> Schreiber	Rajzerov alpski vodenjak		
<i>Lissotriton vulgaris graecus</i> Wolterstorff	Grčki mali vodenjak		
<i>Rana dalmatina</i> Fitzinger	Šumska smeđa žaba		x
<i>Rana graeca</i> Boulenger	Grčka žaba		x
<i>Paleobates fuscus</i> Laurenti	Češnjača		x
<i>Bufo viridis</i> Laurenti	Zelena krastača		x
<i>Hyla arborea</i> Linnaeus	Kreketuša		x
Gmizavci / Reptiles			
<i>Testudo hermanni</i> Gmelin	Kopnena kornjača	x	x

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 4 / continuation of Appendix 4

Takson / Taxon	Narodni naziv / Local name	II	IV
<i>Emys orbicularis</i> Linnaeus	Barska kornjača	x	x
<i>Elaphe quatorlineata</i> Lacépède	Četveroprugasti smuk	x	x
<i>Zamenis situla</i> Linnaeus	Crvrenkrpica	x	x
<i>Vipera ursinii</i> Bonaparte	Ursinijeva ljutica	x	x
<i>Algyroides nigropunctatus</i> Duméril et Bibron	Mrki gušter		x
<i>Ablepharus pannonicus</i> Fitzinger	Azijski zmijooki skink		
<i>Malpolon monspessulanus</i> Hermann	Velveđa, zmajur		
<i>Coluber najadum</i> Eichwald	Šilac		x
<i>Telescopus fallax</i> Fleischmann	Pržac, crnka		x
<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus	Livadska gušterica		x
<i>Lacerta trilineata</i> Bedriaga	Veliki zelembać		x
<i>Lacerta viridis</i> Laurenti	Zelembać		x
<i>Podarcis melisellensis</i> Braun	Brusnička gušterica		x
<i>Podarcis muralis</i> Laurenti	Zidna gušterica		x
<i>Ablepharus kitaibelii</i> Bibron et Bory	Ivanjski rovaš		x
<i>Pseudopus apodus</i> Pallas	Blavor		x
<i>Zamenis longissima</i> Laurenti	Bjelica		x
<i>Dolichophis caspius</i> Gmelin	Stepski smuk		x
<i>Coronella austriaca</i> Laurenti	Smukulja		x
<i>Natrix tessellata</i> Laurenti	Ribarica		x
<i>Vipera ammodytes</i> Linnaeus	Poskok		x
<i>Dinarolacerta mosorensis</i> Kolombatović	Mosorski zidni gušter	x	x
<i>Archaeolacerta (Dinarolacerta) oxycephala</i> Duméril et Bibron	Oštroglavi gušter		x
Sisari / Mammals			
<i>Dinaromys bogdanovi</i> Martino	Dinarski voluhar	x	x
<i>Castor fiber</i> Linnaeus	Dabar	x	x
* <i>Canis lupus</i> Linnaeus	Vuk	x	x
* <i>Ursus arctos</i> Linnaeus	Mrki medvjed	x	x
<i>Lynx lynx</i> Linnaeus	Ris	x	x
<i>Lutra lutra</i> Linnaeus	Vidra	x	x
<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i> Bolkay	Balkanska divokoza	x	x
<i>Microtus thomasi</i> Barret-Hamilton	Crnogorska voluharica		
<i>Spalax leucodon</i> Nordmann	Slijepo kuče		
<i>Muscardinus avellanarius</i> Linnaeus	Puh orašar		x
<i>Dryomys nitedula</i> Pallas	Gorski puh		x
<i>Cricetus cricetus</i> Linnaeus	Hrčak		x

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 4 / continuation of Appendix 4

Takson / Taxon	Narodni naziv / Local name	II	IV
<i>Felis silvestris</i> Schreber	Divlja mačka		x
<i>Rhinolophus euryale</i> Blasius	Južni potkovnjak	x	x
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i> Schreber	Veliki potkovnjak	x	x
<i>Rhinolophus hipposideros</i> Bechstein	Mali potkovnjak	x	x
<i>Rhinolophus blasii</i> Peters	Blazijev potkovnjak	x	x
<i>Barbastella barbastellus</i> Schreber	Širokouhi mračnjak	x	x
<i>Miniopterus schreibersi</i> Kuhl	Dugokrili pršnjak	x	x
<i>Myotis bechsteinii</i> Kuhl	Velikouhi šišmiš	x	x
<i>Myotis capaccinii</i> Bonaparte	Dugonogi šišmiš	x	x
<i>Myotis emarginatus</i> Geoffroy	Riđi šišmiš	x	x
<i>Myotis myotis</i> Borkhausen	Veliki šišmiš	x	x
<i>Myotis blythii</i> Tomes	Oštrouhi šišmiš	x	x
<i>Myotis mystacinus</i> Kuhl	Brkati šišmiš		x
<i>Vespertilio murinus</i> Linnaeus	Dvobojni šišmiš		x
<i>Nyctalus noctula</i> Schreber	Rani večernjak		x
<i>Pipistrellus pipistrellus</i> Schreber	Patuljasti šišmiš		x
<i>Pipistrellus kuhli</i> Kuhl	Bjelorubi šišmiš		x
<i>Pipistrellus savii</i> Bonaparte	Savijev šišmiš		x
<i>Plecotus auritus</i> Linnaeus	Smeđi dugouhan		x
<i>Plecotus austriacus</i> Fischer	Sjeverni dugouhan		x
Ribe / Fish			
<i>Aulopyge huegelii</i> Heckel	Oštrulj, uklija	x	
<i>Chondrostoma knerii</i> Heckel	Podustva, dalmatinski škobalj	x	
<i>Chondrostoma phoxinus</i> Heckel	Podbila, piurica	x	
<i>Delminichthys adspersus</i> Heckel	Imotska gaovica		
<i>Delminichthys ghetaldii</i> Steindachner	Popovska gaovica		
<i>Phoxinellus alepidotus</i> Heckel	Pijurica	x	
<i>Phoxinellus pseudalepidotus</i> Bogutskaya et Zupančić	Mostarska pijurica	x	
<i>Squalius microlepis</i> Heckel	Makal	x	
<i>Telestes dabar</i> Bogutskaya, Župančić, Bogut et Naseka	Dabarska gaovica		
<i>Telestes metohiensis</i> Steindachner	Gatačka gaovica		
<i>Telestes souffia</i> Risso	Blistavac, jelšovka		
<i>Umbra krameri</i> Walbaum	Crnka, rapa, kurjak, mrguda		
<i>Salmo dentex</i> Heckel	Zubatak		
<i>Salmo marmoratus</i> Cuvier	Glavatica	x	
<i>Salmothymus (Salmo) obtusirostris</i> Heckel	Mekousna pastrmka	x	

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 4 / continuation of Appendix 4

Takson / Taxon	Narodni naziv / Local name	II	IV
<i>Knipowitschia croatica</i> Mrakovčić, Kerovec, Mišetić et Schneider	Vrgorački glavočić	x	
<i>Knipowitschia panizzae</i> Verga	Glavoč vodenjak	x	
<i>Knipowitschia radovici</i> Kovačić	Radovićev glavočić		
<i>Pomatoschistus canestrinii</i> Ninni	Glavočić crnotrus	x	
Biljke / Plants			
<i>Echium russicum</i> J. F. Gmelin.	Zmijoglavka	x	x
* <i>Campanula serrata</i> (Kit.) Hendrych	Brdski zvončić	x	x
<i>Cerastium dinaricum</i> G. Beck et Szysz.	Dinarski tičinac	x	x
<i>Pulsatilla grandis</i> Wenderoth	Velika sasa	x	x
<i>Cypripedium calceolus</i> L.	Gospina papučica	x	x
<i>Liparis loeselii</i> (L.) Rich.	Cretnjača	x	x
<i>Himantoglossum adriaticum</i> Baumann	Jadranska kozonoška	x	x
<i>Adenophora lilifolia</i> (L.) Ledeb.	Žljezdasti zvončić	x	x
<i>Arabis scopoliana</i> Boiss.	Skopolijeva gušarka	x	x
<i>Tozzia carpathica</i> Wol.	Karpatška tocija	x	x
<i>Scilla litardierei</i> Breist.	Livadski procjepak	x	x
<i>Aquilegia kitaibelii</i> Schott	Kitajbelova kandlika	x	x
<i>Asplenium adulterinum</i> Milde	Neprava sleznica	x	x
<i>Marsilea quadrifolia</i> L.	Četverolistna raznorotka	x	x
<i>Eleocharis carniolica</i> Koch	Kranjska jezernica	x	x
<i>Botrychium simplex</i> Hitchc.	Mjesečinac	x	x
<i>Eryngium alpinum</i> L.	Planinski kotrljan	x	x
* <i>Serratula lycopifolia</i> (Vill.) A. Kern.	Nerazgranjena pilica	x	x
<i>Gladiolus palustris</i> Gaud.	Močvarna gladiola	x	x
<i>Mandragora officinarum</i> L.	Nadliška		x
<i>Acorus calamus</i> L.	Iđirot		
<i>Adonis vernalis</i> L.	Gorocvijet		
<i>Alyssum moellendorffianum</i> Ascherson ex G. Beck	Melendorfova žumenica		
<i>Aquilegia nikolicii</i> (Niketić) Niketić et Cikovac	Nikolićeva kandlika		
<i>Asperula hercegovina</i> Degen	Hercegovačka lazarkinja		
<i>Betula pubescens</i> Ehrh.	Maljava breza		
<i>Biarum tenuifolium</i> (L.) Schott	Lažni kozlac		
<i>Callianthemum coriandrifolium</i> Rchb.	Velevvijet		
<i>Campanula hercegovina</i> Degen et Fiala	Hercegovački zvončić		
<i>Carex buxbaumii</i> Wahl.	Ženski šaš		
<i>Carex disticha</i> Huds.	Češljasta oštrica		

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 4 / continuation of Appendix 4

Takson / Taxon	Narodni naziv / Local name	II	IV
<i>Centaurea alpina</i> L.	Žuti različak		
<i>Cephalaria pastricensis</i> Dörf. et Hayek	Paštrička glavatka		
<i>Comarum palustre</i> L.	Močvarna petoprsta		
<i>Corydalis blanda</i> Schott	Blijeda mlađa		
<i>Crocus malyi</i> Vis.	Mali jev šafran		
<i>Daphne cneorum</i> L.	Brijačica		
<i>Dianthus freynii</i> Vandas	Frejnov karamfil		
<i>Drosera rotundifolia</i> L.	Rosika		
<i>Edraianthus niveus</i> G. Beck	Bijelo vraničko zvonce		
<i>Edraianthus sutjeskae</i> Lakušić	Zvončac sutjeske		
<i>Epipogium aphyllum</i> Sw.	Nadbradac		
<i>Eriophorum gracile</i> W. D. J. Koch ex Roth	Tanki vjetrogon		
<i>Euphorbia gregersenii</i> K. Maly ex G. Beck	Gregersenova mlječika		
<i>Fritillaria meleagris</i> L.	Kockavica		
<i>Gagea spathacea</i> (Hayne) Salisb.	Dvolisno baloče		
<i>Gentiana dinarica</i> Beck	Dinarski encijan		
<i>Halacsya sendtneri</i> (Boiss.) Dörfler	Cvakija		
<i>Hippuris vulgaris</i> L.	Borak		
<i>Hottonia palustris</i> L.	Rebratica		
<i>Iris orjenii</i> Bräuchler et Cikovac	Orjenska perunika		
<i>Kitaibela vitifolia</i> Willd.	Kadivka		
<i>Lathyrus palustris</i> L.	Močvarni grahor		
<i>Leucojum vernum</i> L.	Proljetni drijemovac		
<i>Listera cordata</i> (L.) R. Br.	Srcasti ćopotac		
<i>Ludwigia palustris</i> (L.) Elliot	Mekčina		
<i>Lycopodiella inundata</i> (L.) holub	Močvarna prečica		
<i>Menyanthes trifoliata</i> L.	Gorki trolist		
<i>Minuartia handelii</i> Mattf.	Handelijeva mišjakinja		
<i>Oxytropis prenja</i> (G. Beck) G. Beck	Prenjska oštrica		
<i>Paeonia mascula</i> (L.) Mil.	Muški božur		
<i>Pedicularis palustris</i> L.	Močvarni ušljivac		
<i>Pinguicula hirtiflora</i> Ten.	Debeljača		
<i>Pinguicula balcanica</i> Casper	Balkanska bubojetka		
<i>Polygonum alpinum</i> All.	Alpski srčenjak		
<i>Rhodiola rosea</i> L.	Zlatni korijen		
<i>Sternbergia colchiciflora</i> Waldst. et Kit.	Dugocvjetna lužarka		

nastavak na sljedećoj stranici / continued

nastavak Priloga 4 / continuation of Appendix 4

Takson / Taxon	Narodni naziv / Local name	II	IV
<i>Stratiotes aloides</i> L.	Testerica		
<i>Urtica kioviensis</i> Rogow.	Močvarna kopriva		
<i>Utricularia vulgaris</i> L.	Mesožderka		
<i>Viola beckiana</i> Fiala	Bekova ljubica		
Ptice - sve vrste osim: / Birds - all except:			
<i>Anas platyrhynchos</i> Linnaeus	Divlja patka		
<i>Corvus corone cornix</i> Linnaeus	Siva vrana		
<i>Pica pica</i> Linnaeus	Svraka		
<i>Garrulus glandarius</i> Linnaeus	Šojka		
<i>Columba livia domestica</i> Linnaeus	Domaći golub		
<i>Phasianus colchicus</i> Linnaeus	Fazan		
<i>Perdix perdix</i> Linnaeus	Trčka		

Elektronski dodaci* / Electronic supplements

Elektronski dodatak 1 / Electronic supplement 1: Prijedlog potencijalne mreže Natura 2000 područja u BiH sa kodovima / Proposal of potential network of Natura 2000 sites in B&H with codes

Elektronski dodatak 2 / Electronic supplement 2: Pregled vrsta i stanišnih tipova od značaja za EU po svim područjima potencijalne Natura 2000 mreže / Survey of species and habitat types of Community importance per each site of potential Natura 2000 network

Summary

The paper gives an overview of main results of the Project "Support to the implementation of the Birds and Habitats Directives in Bosnia and Herzegovina" finished at January 2015. In addition to basic objectives and methodology of the Project, the preliminary proposal of potential Natura 2000 network in Bosnia and Herzegovina is shown in detail (Figure 1; Electronic supplement 1). The surface area (Appendix 1) and presence of habitat types and species of EU importance are given per each potential site (Electronic supplement 2). The paper presents a survey of species from Annex II of the Habitats Directive and Annex I of the Bird Directive (Appendix 2), reference list of habitat types from Annex I of the Habitats Directive (Appendix 3) as well as a proposal of strictly protected species in territory of Bosnia and Herzegovina (Appendix 4).

Key words: Bird Directive, Bosnia and Herzegovina, Habitats Directive, Natura 2000, Reference list

* Elektronski dodaci dostupni su na internetu na stranici elektronske verzije Glasnika: <http://www.glasnik-sfbl.rs.ba>